

5. Цуладзе А. М. Политическая мифология / А. М. Цуладзе. – М. : Эксмо, 2003. – 384 с.
6. Полосин В. С. Миф. Религия. Государство: исследование политической мифологии / В. С. Полосин. – М. : Ладомир, 1999. – 440 с.
7. Кассирер Э. Опыт о человеке / Э. Кассирер. – М. : Гардарики, 1998. – 784 с.

Сытник Александр. Политическая мифология: проблема определения. В статье рассматриваются проблемы исследования политической мифологии в современной философской и политической мысли. Анализируются понятие, структура и функции политического мифа. Цель статьи – исследовать политической мифологии сквозь призму определения её предметного поля. Политический миф определяется как миф, используемый для реализации политических целей борьбы за власть, легитимизации власти, осуществления политического господства. Обосновываются причины возрождения мифа, мифологической составляющей массового сознания. Сопереживания политическому мифу – первое необходимое условие легитимации массовым сознанием институтов власти и конкретных лиц в качестве персонажей этой власти. В мифе осуществляется непосредственная связь личного опыта с коллективным опытом. Миф действителен для человека только в той мере, в какой человек чувствует в ней присутствие хотя бы одного ответа на жизненно важные для себя вопросы. Миф – это форма практически-духовного освоения действительности, специфика которой выявляется в перекодировании сознанием фактов действительности, в том, что события и явления действительности моделируются и изображаются в иной, отличной от действительности плоскости. Политический миф как способ сакрализации власти выступает основой сакрализационных процессов в современном обществе. Он «распылен» в культуре, которая и является его носителем. Политический миф имеет свою структуру и функции, важнейшей из которых является легитимизация властных институтов и носителей верховной власти.

Ключевые слова: политическая мифология, власть, общественное сознание.

Sytnyk Oleksandr. Political Mythology: the Problem of Definition. The article analyzes to a problem of research of political mythology in modern philosophical and politological thought. The concept, structure and functions of a political myth are considered. Political myth is defined as a myth used to implement the objectives of the struggle for political power, legitimizing power of the political domination. Justified reasons for the revival of myth, mythological component of the mass consciousness. Empathy political myth - the first prerequisite of legitimizing the mass consciousness of government institutions and individuals who are characters of this power. In the myth, to communicate directly with the personal experience of collective experience. Myth is valid for the person only to the extent that a person feels in her presence of at least one answer to the vital question for yourself. Myth – a form of practical spiritual understanding of reality, the specificity of which is revealed in the transcoding consciousness facts of reality, that the events and phenomena of reality modeled and represented in a different plane of reality. Political myth as a way of sacralization of power is the basis sakralizatsionnyh processes in modern society. He «sprayed» in a culture that is its bearer. Political myth has its own structure and functions, the most important of which is the legitimization of government institutions and the supreme ruler.

Key words: political mythology, power, public, consciousness.

Стаття надійшла до редколегії
19.04.2013 р.

УДК 340:12:171 (477)

Борис Чупринський

Правова культура як основний складник професійної культури юриста

Статтю присвячено дослідженню правової культури як основного складника професійної культури юриста. Професійна культура юриста проаналізовано як певний різновид субкультури, що «вбирає» в себе елементи різних видів культур.

Ключеві слова: філософія права, правова культура, правова свідомість, професійна діяльність, професійна культура.

Постановка наукової проблеми та її значення. Реалізація прав і свобод особи, їх безпосередній захист можливий лише за умов стабільного розвитку суспільства, ґрунтуючися на дотриманні закону та недопущеності порушення правопорядку. Високий рівень професійної культури

правників – нагальна вимога сьогодення, адже від професіоналізму юридичних кадрів безпосередньо залежить успішне розв'язання актуальних проблем державотворчого процесу.

Мета статті – дослідити правову культуру як основний складник професійної культури юриста.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. Теоретичні засади професійної культури юриста вчені досліджують уже тривалий час. Особливо вагомими роботами, які розкривають проблеми й суть юридичної науки, виявляють умови, які впливають на формування професійної культури юриста, є дослідження таких учених, як Є. Аграновська, Н. Бура, А. Венгеров, О. Гришук, Ю. Грошевий, А. Жалінський, І. Льїн, В. Камінська, М. Козюбра, А. Козловський, В. Костицький, В. Котюк, О. Костенко, В. Лазарев, С. Максимов, Є. Назаренко, М. Орзіх, П. Рабінович, А. Ратінов, С. Савчук, В. Сальников, А. Семітко, М. Соколов, О. Скакун, С. Сливка, В. Тацій, В. Темченко, І. Фарбер та ін.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Професійна культура юриста – певний різновид субкультури, що «вбирає» в себе елементи різних видів культур, «набір» яких зумовлений особливостями професії юриста. Професійна культура юриста, як комплексна практико-прикладна юридична наука, містить: по-перше, систему знань про певні елементи різних видів культур, які потрібні юристові в його професійній юридичній діяльності, зокрема вчення про правову, політичну, педагогічну, естетичну, психологічну культуру тощо; по-друге – правничу деонтологію як систему знань про формування почуття службового юридичного обов'язку; по-третє – правничу етику як учення про професійну поведінку юриста з погляду морально-етичних вимог. Професійна культура як властивість юриста безпосередньо пов'язана з його певним правовим статусом. Наявність юридичних спеціалізацій зумовлює специфіку професійної культури. Зовнішня професійна культура юриста проявляється в його професійній правомірній діяльності, яка характеризується, насамперед, професійною орієнтацією, професіоналізмом, продуктивністю (ефективністю) його діяльності та тощо. На думку С. Сливки, професійна культура – комплекс різних видів культур, а, отже, принципи і функції всіх її видів визначають професійну культуру. Але при цьому існують певні особливості, оскільки стрижнем є саме права культура. У зв'язку із цим зазначено, що власні принципи професійної культури юриста мають і загальний, і спеціальний характер. Натомість елементи різних видів культур, які входять до складу професійної культури юриста (як субкультури), мають певну ієрархію залежно від юридичної спеціалізації та професійної діяльності, а також від конкретних завдань, які розв'язує юрист у конкретній життєвій ситуації.

Дослідження правової культури, на думку С. Алексеєва, у взаємозв'язку з іншими соціальними явищами – сферами її вияву – дають змогу розширити систему цінностей правової культури й зарахувати до неї достатньо широкий комплекс матеріальних і духовних явищ, виходячи безпосередньо чи опосередковано на різні аспекти політико-правового життя суспільства. До останніх належать система моральних цінностей, політико-правова ідеологія та права наука, державно-правові інтереси, форми й інститути народовладдя, законність і правопорядок, система конституційного контролю та відповідальності, канали політико-правових комунікацій, правові елементи суспільної думки, структура й механізм дії політичної та правової системи, історичний, національний і міжнаціональний правовий досвід, правові традиції, стереотипи або зразки правової поведінки тощо [1, с. 227–228]. Зрештою, як зазначає І. Кириченко, державна влада має спиратися на вищий принцип буття: ні держава не служить народові, ні народ – державі, а обоє однаково служать одному вищому началу. Держава зобов'язана якнайменше обмежувати внутрішній світ людини і якнайбільше забезпечувати умови для її гідного існування та розвитку. Отож орієнтири добра і справедливості для держави та права мають принципове значення. Найкраща держава та, яка найбільш обмежує реальне зло й дає найбільший простір силам, які рухають суспільство до майбутнього ідеального блага. У практичному вираженні суть держави полягає в тому, щоб підпорядкувати насильство праву, а свавілля – законності [4]. Для прикладу: В. Лазарев зазначає, що права культура виступає різновидом загальної культури і включає лише те прогресивне, соціальне, корисне й цінне, що є в правових явищах [5, с. 140]. Натомість окремі автори дають визначення поняття «права культура» як системи правових цінностей, які відповідають рівню досягнутого суспільством правового прогресу й відображають у правовій формі стан свободи особи та інші найважливіші соціальні цінності [3, с. 140].

На наше переконання, узагальнює зазначені поняття те, що правова культура становить частину загальної культури, указує на розвиток суспільства (правовий прогрес) і відображає стан цього розвитку, тобто правова культура – своєрідна форма гармонійного розвитку людини, через яку досягається загальносоціальний прогрес. Цей прогрес пов'язаний і зі створенням власне правових цінностей (способи та засоби дозволу соціальних конфліктів, інститути забезпечення прав людини тощо), що збагачують особистість, і з наданням суспільству потрібних юридичних умов для спокійного й упорядкованого розвитку.

Залежно від носія правової культури розрізняють правову культуру суспільства, правову культуру особистості, правову культуру професійної групи. Зі свого боку, моральна культура юриста – наслідок досягнення особистої гармонії, що ґрунтується на таких принципах, як моральні чесноти, ненасильство, безкорисливість, об'єктивність, стриманість, толерантність, дія за власним сумлінням і переконанням тощо. Як зазначає С. Сливка, функціями моральної культури юриста можна вважати формування поваги до моральних цінностей і норм, почуття моральної відповідальності, усвідомлення власних моральних помилок і шляхів їх виправлення, розуміння величі людини й вартості її життя, віддання всіх сил, здібностей, таланту, енергії для забезпечення правопорядку [7, с. 234]. Натомість А. Опалев і Г. Дубова вважають, що моральна культура характеризує особистість із погляду її цілісного морального розвитку, свідомості й поведінки, а також відображає сукупність моральних якостей, притаманних людям певного суспільства, класу професії, які засвідчують рівень їхньої моральної свідомості та поведінки [6, с. 140].

В особистій культурі юриста моральна культура займає одне із центральних місць, що пояснюється характером юридичної діяльності, яка пов'язана із забезпеченням прав і свобод людини, виконанням обов'язків перед суспільством та державою. О. Бандурка зазначає, що моральну культуру юриста слід розуміти як характеристику його особистості з позиції цілісного морального розвитку, свідомості й поведінки, а також сукупність моральних якостей, притаманних людям правоохоронної професії, що характеризують рівень їхньої моральної свідомості та поведінки [2, с. 14].

На нашу думку, серед функцій моральної культури юриста можна виокремити такі: формування поваги до позитивного права й моральних цінностей; створення механізму правомірної поведінки в юридичній діяльності; формування почуття моральної відповідальності; формування ступеня усвідомлення власних моральних помилок і шляхів їх виправлення; розуміння величі людини та вартості її життя; запобігання порушенню гармонії між духовним і матеріальним; віддача всіх сил, здібностей, таланту, енергії для забезпечення верховенства права у всіх галузях людської діяльності. Водночас моральна культура дає змогу юристові усвідомлювати власні помилки та виробляти шляхи їх виправлення, відчувати свій моральний обов'язок перед народом – обстоювати правду, забезпечувати цивілізований порядок у державі.

Професія юриста зобов'язує його вникати в усі сфери суспільного життя, зокрема і в політику. Він має право на власні політичні погляди, які, однак, не повинні позначатися на його професійній діяльності. Тому юрист, крім усього, має оволодіти й політичною культурою. Політична культура юриста – це знання та оцінювання ним політичної історії України, сучасної політичної ситуації, використання цих знань у професійній діяльності в межах позитивного права. Крім того, політична культура юриста містить, зокрема, такий компонент, як усвідомлення політичних цінностей, тобто уміння осмислювати власне ставлення до правової дійсності з політичних позицій. При цьому домінує здатність політичного оцінювання національної ідеї, яка є теоретичним підґрунтям політичної культури. Важливим її компонентом є також уміння юриста передбачати політичні наслідки власної професійної діяльності.

Оволодіння політичною культурою дає змогу уникати стандартизованих, одновимірних, регламентованих світоглядних поглядів у правовій діяльності, запобігати авторитарності, фрагментарності, амбівалентності, нецілісності, неорганічності під час розв'язання різноманітних правових проблем. Службове становище юриста зобов'язує по-новому пропагувати основні вимоги державно-економічних законів, правильно застосувати їх у практичній діяльності, запобігати правопорушенням у цій важливій сфері, не допускати використання становища службовими особами тощо. Маємо на увазі певну економічну культуру службової діяльності як важливий складник професійної культури загалом незалежно від спеціалізації правника. Ще один елемент професійної

культури юриста – економічна культура як сукупність знань основ економічної теорії та володіння навиками використання цих знань у юридичній практиці. Основними принципами економічної культури правника можна вважати цивілізованість, мобілізованість, контрольованість, раціональність, діловитість. Економічна культура юриста забезпечує глибоке розуміння суті економічних реформ ринкового типу, основних методів саморегулювання господарства й особливостей розвитку нових форм господарювання, що зміцнює економічний потенціал України.

Службовий обов'язок юриста визначається як передбачена нормативно-правовими актами потреба виконувати певні дії, зумовлені його службовим становищем у державних, громадських або приватних організаціях. Хоча службовий обов'язок і є визначальним, але його не слід отожднювати з іншими обов'язками юриста.

Важливою для юриста є також психологічна культура, у змісті якої виділяють такі психологічні категорії, як мотивація, бажання, спонукання, захоплення, натхнення, нахили тощо. На нашу думку, психологічна культура юриста – це органічна єдність психологічної освіченості (знань, навиків, прийомів аутотренінгу, саморегуляції тощо), волі, відповідних професійно-психологічних якостей, що можуть позитивно впливати на вирішення правових ситуацій.

Ураховуючи те, що юристові доводиться здійснювати і правовиховну роботу, ми трактуємо педагогічну культуру як складовий елемент професійної культури. Педагогічна культура юриста – це творче освоєння методики проведення правового виховання громадян на засадах педагогічної теорії, педагогічної технології та професійного такту. Професійна діяльність юриста пов'язана з правовим вихованням, яке можна трактувати двома аспектами – загальному і спеціальному. Спеціальне правове виховання – одна з функцій професійної культури юриста.

Юрист зобов'язаний володіти високорозвиненим правовим мисленням, бути здатним до швидкого аналізу, логічного виведення суджень, потрібних для прийняття правильних правових рішень. Розвинуте теоретичне мислення – це здатність особистості до засвоєння на високому рівні правових знань, узагальнення, розуміння наукових основ і принципів розвитку тих чи тих правових знань; уміння передбачати залежність і закономірність існування суттєвих зв'язків між правовими явищами. Мета правового виховання за таких умов: формування належного рівня правової свідомості, правової та професійної культури; виховання законослухняності, службової дисципліни і правомірної поведінки, а також соціально-правової активності; профілактика причин, наслідків і явищ правового нігілізму серед цієї категорії населення.

Роль правових знань у формуванні професійної культури майбутнього юриста визначається так, що вони є основою, на якій ґрунтуються правові погляди, уявлення, переконання, визначаються спрямованість та установки поведінки. Правові знання надають можливість юристам сформувати правильні правові переконання, правове мислення, правові установки, які не суперечать закону й допомагають обрати відповідний варіант поведінки. Адже юрист повинен не лише володіти знаннями окремих юридичних норм, а й проявляти широку правознавчу освіченість, розуміти характерні тенденції та закономірності еволюції і збагачення законотворчої практики суспільства. Це важливо тому, що саме такий рівень і характер юридичної освіти може спонукати правозахисників не лише до відповідального, а й насамперед шанобливого ставлення до правових цінностей у житті людини [4].

Вищим рівнем правових поглядів є перехід від простого знання права до його наукового пізнання, що відбувається через розуміння права в його цілісності та єдності із суспільним буттям. С. Архангельський дотримується думки, що в навчальному процесі вищої школи дедалі більшого розвитку набуватиме дослідницька діяльність студентів і творчий процес розв'язання ними науково-навчальних завдань.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Механізм формування професійної культури майбутнього юриста функціонує, розвивається та вдосконалюється відповідно до змін, які відбуваються в державі й у суспільстві. Зокрема, загальносоціальна, економічна, правова та політична стабільність – запорука нормального функціонування механізму правової діяльності юриста, тобто правові знання юриста, які забезпечують його професійну активність, і є основою правосвідомості, а відповідно, і професійної культури. Культура юриста-професіонала має бути вищою порівняно з правовою культурою інших громадян. Аналіз рівня професійно-правової культури юристів переконує в тому, що він складається в юристів при безпосередньому, щоденному зіткненні з право-

вими явищами. Цьому рівню, як і самій професійно-правовій культурі, властивий вищий ступінь знання і розуміння правових явищ у відповідній сфері професійної діяльності. Водночас кожна юридична спеціальність має свою специфіку, яка зумовлює її особливості професійної правової культури різних її представників, що варто обов'язково враховувати.

Джерела і література

1. Алексеев С. С. Право: азбука – теория – философия: Опыт комплексного исследования / С. С. Алексеев. – М. : Статут, 1999. – 712 с.
2. Бандурка О. М. Професійна етика працівника органів внутрішніх справ : навч. посіб. / О. М. Бандурка. – Х. : Ун-т внутр. справ, 2001. – 220 с.
3. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. / за ред. В. В. Копейчикова, А. М. Колодія. – К. : Юрінком-Інтер, 2000. – 320 с.
4. Кириченко І. Г. Освіта МВС: закономірності формування та перспективи розвитку / І. Г. Кириченко // Іменем закону. – 2002. – № 15 (5299). – 12 квіт.
5. Общая теория права и государства : учебник / под ред. В. В. Лазарева. – М. : Юристъ, 2007. – 575 с.
6. Профессиональная этика сотрудников правоохранительных органов : учеб. пособие / под ред. Г. В. Дубова, А. В. Опалева. – М. : Щит-М, 2005. – 523 с.
7. Сливка С. С. Професійна культура юриста (теоретико-методологічний аспект) / С. С. Сливка. – Львів : Світ, 2000. – 336 с.

Чупринский Борис. Правовая культура как основная часть профессиональной культуры юриста.

Статья посвящена исследованию правовой культуры как основной составляющей профессиональной культуры юриста. Профессиональная культура юриста рассматривается как определенная разновидность субкультуры, которая «включает» в себя элементы различных видов культур. Основным компонентом формирования профессиональной культуры юриста является его профессиональное правосознание, которое непосредственно влияет на характер профессиональной деятельности.

Ключевые слова: философия права, правовая культура, правовое сознание, профессиональная деятельность, профессиональная культура.

Chuprynsky Boris. Corporate Culture as a Core Component of Professional Culture Lawyer. The article investigates the legal culture as a key component of the professional culture of lawyers. Professional culture of a lawyer is seen as some kind of subculture that absorbs the elements of different types of cultures. The main component that forms the professional culture of a lawyer is his professional consciousness, which directly affects the nature of the professional activity.

Key words: philosophy of law, legal culture, legal consciousness, professional activity, professional culture.

Стаття надійшла до редколегії
17.04.2013 р.

УДК 930.1

Михайло Ясінський

Соціокультурний образ історичної самосвідомості

У статті розкрито наукове значення ролі соціальних образів у становленні історичної самосвідомості як феномену традиційної культури. Виявлено, що на сьогодні проблематика ролі історичних образів у наукових дослідженнях не розв'язана. Узагальнено механізм створення історичних образів культури.

Ключові слова: самосвідомість, образ, пізнання, культура.

Постановка наукової проблеми та її значення. Питання ролі образів у пізнанні та становленні особистості й соціальних витоків пізнання культури активно дискутують філософи вже з другої половини ХХ ст. Проблемний аналіз самосвідомості – один із ключових у їхніх антропософських дослідженнях. Теоретики історії піднімають питання історичності самоусвідомлення культури. Для культурфілософів і мистецтвознавців актуальною є проблема ролі образу в пізнанні. У цій статті

© Ясінський М., 2013